

“Leugens zijn alledaagse kost, de waarheid is een feestmaal.”

Rabbi Binyomin Jacobs, opperrabbin van Nederland, reageert (januari 2022) in het nieuws dat de [informant/verrader van Anna Frank](#), zelf een Jood was. Hij was diep geschokt en verklaarde dat dit een risico en een gevaar is voor de Nederlands-Joodse gemeenschap: “Dat een Joodse notaris wordt beschuldigd is alleen maar negatief. Dit werkt antisemitisme in de hand”.

Philip Staal: *“Doordat ik als peuter en kind tijdens en na de Tweede Wereldoorlog werd beroofd van mijn aardse bezittingen, zowel materieel als immaterieel en geconfronteerd werd met het ultieme kwaad, kan ik niet langer geloven in een door God verordonneerde orde en moraal. Ik wil niet aanvaarden dat de God van Abraham, Isaac en Jacob, van Sarah, Rachel en Lea, dit heeft bedacht en gewild. Zou hij dit wel gewild hebben, dan was de Almachtige niets minder dan een duivel.*

Mijn conclusie is dat het kwaad in de mens zit. De mens is zijn eigen duivel. In deze wereld kunnen mensen kiezen tussen goed en kwaad. Het is aan de mens om tegen de slechte krachten, bekend als ‘Yetzer Hara’, te vechten. Dit inzicht kreeg ik niet doordat ik mij ervan bewust werd dat de wereld zweeg terwijl Joodse gezinnen van al hun aardse bezittingen werden beroofd, uit hun huizen gezet, gedeporteerd en uiteindelijk vermoord in vernietigingskampen. Evenmin kreeg ik die gevoelens door de vervloekte Duitse bezetters met hun nazistische rassenwaan en ook niet door de verhalen die de overlevenden van de kampen vertelden over de Joodse Raad en hun medegevangenen. Medegevangenen die bereid waren om voor een stuk brood te liegen, andere gevangenen te verraden, te stelen. Kortom, hun ziel verkochten aan de duivel om hun eigen overlevingskansen te vergroten. De drang van de mens tot overleven leidt tot dit soort gedrag. Het is het survivalinstinct van het oerdier. De Spreuken der Vaders zijn hierop van toepassing:

Ordeel niet over uw naaste totdat gij gekomen zijt op zijn plaats. Versmaad geen mens en acht geen zaak onmogelijk, want er is geen mens die zijn uur niet heeft en er is geen zaak die zijn plaats niet heeft.”

Zoals gezegd, de mens kan kiezen tussen goed en kwaad. [Sam Roet](#) (zie Roestvrijstaal, Register) regent van het Joods Jongensweeshuis vanaf juli 1939 en ‘financieel leider’ vanaf het begin van de in juli 1942 ingestelde afdeling Hulp aan Vertrekkenden van de Joodse Raad, beschreef het einde van het Joods Jongensweeshuis, Amsterdam:

“Op 10 februari 1943 werd het gebouw omsingeld door de Duitse politie. De hulpvaardige Amsterdamse politie had de omliggende straten al afgezet. Ook de Amsterdamse brandweer bewees welwillend haar diensten door de toegestroomde wanhopige familieleden weg te spuiten. De Duitse politie had als opdracht de weesjongens mee te nemen. Directrice Saartje Hamburger, adjunct-directrice Ella Rebekka Bing en de arts en oud-pupil Samuel Kops konden, als ze dat wilden, ongehinderd het weeshuis verlaten. Deze drie nobele en moedige mensen besloten uit vrije wil om tot het einde bij hun kinderen te blijven”.

Via de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam vertrokken ze op 2 maart 1943 vanuit Westerbork naar Polen. Het transport, met in totaal 1105 Joden, arriveerde drie dagen later in Sobibor. Bijna

honderd jongens en hun vrijwillige begeleiders, met uitzondering van Kops, werden nog dezelfde dag vermoord. Achttien van de twintig jongens die op het moment van de inval niet in het gebouw aanwezig waren, werden later alsnog opgepakt en gedeporteerd.

Op de katholieke begraafplaats in het plaatsje Ksiazenice, Polen, ongeveer 90 minuten rijden van Auschwitz-Birkenau, staat een grafsteen met uitgebeitelde nummers. Het staat op een massagraf van 45 personen, slachtoffers van een dodenmars die op 18 januari 1945 van het concentratiekamp Auschwitz-Birkenau met ca. 2500 gevangenen... (zie meer [Mijn erfenis](#), hoofdstuk 19, Pleegzorg).

Mijn inzicht dat het kwaad in de mens zit, kreeg voeding en groeide alleen maar tijdens mijn onderzoek naar de roof tijdens de oorlog en het naoorlogse restitutiebeleid van de Nederlandse regering en de financiële instituten. Verraders beroofden de Joden van hun onderduikadres. Nederlanders brachten de Duitse bezetter op de hoogte van onderduikplannen met als resultaat deportatie –van onder andere mijn ouders, grootouders, ooms en tantes– naar kampen in Oost-Europa. Ik kwam ook tot dit inzicht door het naoorlogse gedrag van sommige regenten die de vermogens van minderjarige oorlogswezen beheerden en bewust veel geld ‘verdienden’ aan het leed van de minderjarige Joodse oorlogsslachtoffers. Dat het handelen van de regenten (gedeeltelijk) in overeenstemming was met de destijds geldende wetten, maakt het er niet eenvoudiger op hierover te oordelen. Deze naoorlogse wetten, met als doel het Nederlandse rechtsverkeer zo snel mogelijk te herstellen, gingen vaak ten koste van het rechtsherstel van de Joden.

Oordelen over het naoorlogse rechtsherstel, met als ijkpunt de vandaag geldende normen, kan niet anders luiden dan:

- ✓ Het naoorlogse rechtsherstel faalde.
- ✓ Het rechtsherstel van de Joodse oorlogswezen was catastrofaal.

Het is geen geheim dat ik in 1941 in Nederland werd geboren. Op 21 mei 1943 kregen mijn broer Marcel en ik een laatste knuffel van onze ouders, Isaac en Anna Staal. Tante Cor loodste ons middenin de nacht, achterop haar fiets, naar een veilig onderkomen. Het plan was dat onze ouders, later in de nacht zouden vertrekken naar een ander onderduikadres.

Helaas, brave Nederlandse burgers deden ‘hun plicht’ –overeenkomstig de destijds geldende Duitse fascistische rassenwetten– en hebben mijn ouders verraden. Ze werden opgepakt door de Nederlandse politie en naar Westerbork, de Wachtkamer van de Dood, gebracht. Op 8 juni 1943 was, zoals gebruikelijk op de dinsdag, door Nederlands personeel van de Nederlandse Spoorwegen voor vervoer gezorgd. Na een reis van drie dagen kwam de trein (letterlijk en figuurlijk) aan op het eindstation, Sobibor. Van dit transport heeft niemand de oorlog overleefd. Ze werden, op een enkeling na, dezelfde dag vermoord.

Vier maanden na de bevrijding, op 17 september 1945, werd het personeel van de Nederlandse Spoorwegen door de toenmalige KVP-minister van Verkeer Van Schaik in de Haagse Houtrusthallen toegesproken. [Hij heeft letterlijk gezegd](#):

“Met uw treinen werden de ongelukkige slachtoffers naar de concentratiekampen gebracht. In uw harten was opstand. Toch hebt ge het gedaan, dat sterkt u tot eer, het was de plicht die de Nederlandse regering van u eiste omdat het spoorbedrijf ook een der pijlers is waarop het economisch leven van het Nederlandse volk steunt en dat niet voortijdig in de waagschaal mocht worden gesteld.”

Op 4 september 1944 stond, voor de laatste legaal wonende Joden in Amsterdam, de trein gereed in Westerbork die hen naar Theresienstadt zou brengen. Twee weken later –nadat de NS circa 107.000 Joodse Nederlanders had vervoerd richting concentratie- en vernietigingskampen– gaf de Nederlandse Ballingeregering, de Nederlandse Spoorwegen eindelijk toestemming om te staken.

Het zal een ieder duidelijk zijn dat geld en macht de belangrijkste pijlers vormden voor de besluiten van Koningin Wilhelmina en de Nederlandse regering in Londen. Hun Nederlandse onderdanen hadden niet de hoogste prioriteit!

Door wie werden Anna en Isaac Staal verraden:

- ✓ Was het een Joodse klokkenluider die zijn gezin wilde redden?
- ✓ Was het een christelijke buurman die hier minstens zeven en een halve gulden per hoofd mee verdiende?
- ✓ Was het een collaborateur?
- ✓ Was het de 92-jarige Bert de Haan, die mij in 2005 [hét schilderij](#) wilde verkopen voor het dubbele bedrag van de getaxeerde waarde?

We zullen het nooit zeker weten.

Maakt het wat uit?

Nee!

Na de oorlog groeiden de broers op in weeshuizen. Op 30 januari 1948 werd door de Arrondissement-Rechtbank te Amsterdam beschikt dat 'over de broers Marcel en Philip Staal de [voogdij is opgedragen](#) aan de 'Rudelsheimstichting', één van de Joodse voogdijinstellingen'.

Vergelijkbare gegevens

Van de 131.000 Joden in Nederland –die onder de definities van de Neurenberger rassenwetten vielen– werden 105.000 (tachtig procent) met voorbedachten rade en in koelen bloede door de nazi's vermoord. Dit met medewerking van koningin Wilhelmina en haar regering in ballingschap. De Nederlandse regering in Londen offerde, willens en wetens, hun Joodse onderdanen op aan de nazistische rassenwaan.

De niet-Joodse bevolking van Nederland nam tussen 1940 en 1945 met twee procent in aantal af, hoofdzakelijk doordat tijdens een oorlog meer burgers een natuurlijke dood sterven dan dat er kinderen geboren worden.

Frankrijk, ter vergelijking, telde kort voor het begin van de Duitse bezetting ongeveer 300.000 Joden waarvan het gros, circa 200.000, in Parijs woonde. Vijfenzeventig procent van de Franse Joden overleefde de Tweede Wereldoorlog. In Nederland was dat slechts twintig procent.

Een waargebeurd, Ongelofelijk Schokkend en Verrassend Verhaal

Zoals in een thriller, waar de hoofddetective zegt: 'Volg het geld en daar vind je de antwoorden', zijn ook in dit verhaal de bevindingen ongelooflijk schokkend en bezwaarlijk. Alleen is dit geen film maar de realiteit van veel Sjoa-wezen waardoor hun leven onherstelbaar beschadigd is.

Met medeweten en medewerking van de Nederlandse overheid, banken, verzekeraars en effectenhandelaren werden de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog systematisch beroofd en daarna vermoord. Rond het jaar 2000, na lange en moeizame onderhandelingen, kregen de Joodse oorlogsslachtoffers, moreel en financieel, rechtsherstel in de vorm van excuses en restitutie wegens de tekorten in het naoorlogse rechtsherstel, de zogeheten Maror-gelden (Morele Aansprakelijkheid Roof en Rechtsherstel). Het zou tot eind vorige eeuw duren voordat Philip Staal –één van de voorvechters en ondertekenaars van de Maror-overeenkomst met de banken, de Amsterdamse beurs en de Joodse organisatie– de kracht en overtuiging vond om te vechten voor het rechtsherstel van de Joden in Nederland. Dat doet hij met niet aflatende kracht.

Gedurende de naoorlogse jaren leefde bij een deel van de Joodse bevolking, de drang tot assimilatie. De strijd om de kinderen terug te brengen in een Joodse omgeving is dan ook hoofdzakelijk gevoerd door een klein aantal religieuze en zionistische Joden.

Op 8 mei 1945, enkele dagen na het einde van de oorlog, werd in de Staatscourant het Besluit Oorlogspiegelkinderen (OPK) gepubliceerd. Dit besluit, gemaakt buiten de democratische rechtsgang waarbij het parlement betrokken hoort te zijn, zorgt ervoor dat veel Joodse kinderen binnen de christelijke pleeggezinnen worden gehouden. De overgebleven Joodse gemeenschap wordt

buitenspel gezet. Voorzitster van de OPK was de gereformeerde Gezina Hermina Johanna van der Molen, die een belangrijke rol in het verzet had gespeeld.

De Joodse Coördinatie Commissie (JCC) zag het als een van haar belangrijkste taken ervoor te zorgen dat de Joodse oorlogswezen terugkeerden naar de Joodse gemeenschap. Net als vóór 1940 zou een Joodse voogdijvereniging moeten beslissen over deze Joodse kinderen. De Joodse woordvoerders begrepen dat ze de concurrentieslag met de stichting Oorlogspleegkinderen alleen dan met succes kon voeren indien er één Joodse organisatie bestond waarin alle verenigingen, die zich op dat ogenblik met de verzorging van Joodse kinderen bezighielden, verenigd zouden zijn.

Zo werd op initiatief van het JCC –als Joodse tegenhanger van de stichting OPK– op 30 augustus 1945 de stichting Le-Ezrath Ha-Jeled (LEHJ), ‘Het kind ter Hulp’ opgericht. LEHJ belastte zich met de duurzame verzorging, opvoeding en behartiging van belangen van Joodse oorlogspleegkinderen. Abraham de Jong werd als voorzitter gekozen en bleef dit tot aan zijn emigratie naar Palestina in 1947.

Philip Staal: “Ik heb veel respect en bewondering voor de grote inzet en het doorzettingsvermogen van de leiders van de Joodse gemeenschap in Nederland die zich destijds inspanden om de Joodse oorlogswezen in een Joods milieu geplaatst te krijgen. Hier in Israel zie ik veel Nederlandse oorlogswezen waarvan de jongsten ondertussen circa tachtig jaar is. Deze kleinkinderen, hun ouders en grootouders, hebben weer een grote familie en een goed bestaan opgebouwd. Iedere keer als mijn kinderen en kleinkinderen op bezoek komen denk ik: Het is een donkere bladzijde in de geschiedenis, maar het Derde Rijk is van de aardbodem verdwenen. Het Joodse volk leeft weer in eigen land!”

De naoorlogse strijd om de Joodse pleegkinderen staat uitvoerig beschreven in het in 1991 gepubliceerde boek ‘Om het Joodse kind’ van Elma Verhey. Hierin staan hartverscheurende voorbeelden van de bittere gevechten tussen de stichting Oorlogspleegkinderen (OPK) en stichting Le-Ezrath Ha-Jeled (LEHJ), die over de hoofden van de kinderen werden uitgevochten.

Zoals gezegd werd Le-Ezrath Ha-Jeled (LEHJ) op 30 augustus 1945 opgericht. Om de benodigde fondsen voor de opvang van de Joodse kinderen te vinden en de bestaande middelen efficiënter te gebruiken, besloten verscheidene vooroorlogse voogdijinstellingen tot samenwerking met LEHJ. In 1950 kwam een fusie tot stand tussen de organisaties Le-Ezrath Ha-Jeled, de Bergstichting, het Joods Jongenshuis en de Rudelsheimstichting. De nieuwe organisatie kreeg de naam Gefusioneerde Joodse Instellingen voor Kinderbescherming’, meestal genoemd ‘de Fusie’. Al vrij snel traden het Meisjesweeshuis, de Vereniging Megadlé Jethomim en Jozeboko toe tot deze fusie.

Le-Ezrath Ha-Jeled voerde vanaf dat moment alle financiële werkzaamheden van de samenwerkende instellingen uit. Feitelijk beheerde LEHJ –en niet de door de overheid aangestelde voogdijinstellingen– de vermogens van de Joodse oorlogswezen. Er was een ‘Ijzeren Gordijn’ ontstaan tussen Le-Ezrath Ha-Jeled en de Joodse voogdijinstellingen waar het de vermogensbeheer van hun pupillen betreft. Van een totaal van 1.363 Joodse Oorlogswezen kregen de Joodse voogdijinstelling het voogdijerschap over 538 minderjarige Joodse kinderen.

Op 28 november 1946 werd bij notaris Jakob van Hasselt de oprichtingsakte van Joods maatschappelijk Werk getekend, waarbij Joodse instellingen die bij maatschappelijk werk waren betrokken zich konden aansluiten. JMW en de Gefusioneerde Joodse Instellingen voor kindbescherming gingen steeds meer samenwerken. Toch zou het nog tot 22 oktober 1981 duren voordat beide instanties integreerden. Op 1 januari 1982 trad de stichting JMW toe als deelnemer in het Centraal Beleggingsdepot van de Gefusioneerde instellingen. Overigens heeft notaris Jakob van Hasselt, als penningmeester van Le-Ezrath Ha-Jeled, een belangrijke rol gespeeld bij het beheren van de vermogens van de oorlogswezen, zie [Onroerende goederen, een voorbeeld van Onrechtmatigheid](#).

Onderzoek naar het naoorlogse rechtsherstel en de ‘vergeten’ Joodse oorlogswezen

Philip Staal: “Om goed voorbereid te zijn op de op komst zijnde onderhandelingen met de overheid en de financiële instituten (eind vorige eeuw) heb ik alle bestaande rapporten/boeken over het

naoorlogse rechtsherstel bestudeerd. Er was onderzoek gedaan naar bijna alle financiële aspecten van het naoorlogse rechtsherstel. Zo waren de verzekeraars, de overheid, de banken en de beurspartijen onder de loep genomen. Na bestudering van de onderzoeksrapporten en boeken viel mij één vergeten groep op. Een groep die in de naoorlogse dagen minderjarig en dus onmondig was. In alle rapporten en boeken valt niets te lezen met betrekking tot het rechtsherstel van de kinderen die zonder ouders de oorlog overleefden. Puur uit nieuwsgierigheid ben ik zelf op stap gegaan om deze omission te corrigeren. In mijn naïviteit dacht ik oprecht dat men dit punt vergeten was. Maar, al snel begreep ik dat ik me hierin duidelijk vergist had.”

Ook in het eindrapport van de [Commissie-Van Kemenade](#) is niets te vinden over het vermogensbeheer van de minderjarige oorlogswezen. Dat is toch vreemd? Deze commissie zou toch het hele naoorlogse rechtsherstel tegen het licht houden? De zaak van de Joodse oorlogswezen valt daar ook onder. De Commissie-Van Kemenade heeft veelvuldig met het Centraal Joods Overleg (CJO) van gedachten gewisseld. Ik heb de hele correspondentie gelezen maar, niets over de oorlogswezen te vinden. Hebben de Joodse Regenten de Joodse oorlogswezen ‘vergeten’? De waarheid, zoals destijds verwoord door Abraham Roet (voorzitter Stichting Platform Israël) en Hans Vuijsje (adviseur CJO en directeur-bestuurder JMW) is verrassend. Deze twee personen hebben hun mening als volgt verwoord zie [Roestvrijstaal](#), hoofdstuk 2, p. 68:

“Het jongste rechtsherstel is een strijd tussen Joden en niet-Joden en onenigheid in eigen kring moet worden vermeden”.

Bovenstaande maakte mij duidelijk waarom er vanuit het Centraal Joods Overleg (CJO) niet werd aangedrongen de Joodse voogdijinstellingen –zijnde de beheerders van de vermogens van de Joodse oorlogswezen– te laten onderzoeken.

Maar wat bedoelen Abraham en Hans met “onenigheid in eigen kring”? Bedoelen ze de strijd van Joodse oorlogswezen tegen de voogdijinstellingen om restitutie van hun vermogen dat onterecht nog bij deze instellingen ligt? Maar deze strijd kan toch alleen dan ontstaan nadat uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat de vermogens van de oorlogswezen niet goed werden beheerd! Hebben ze dan wetenschap/vermoedens wat de uitkomst van dit wetenschappelijk onderzoek zal zijn? Zou dat de reden zijn geweest dat er uit Joodse kring niet werd aangedrongen de Joodse voogdijinstellingen te laten onderzoeken? Het gaat toch om waarheidsvinding? Of gaat het toch om geld?

Er bestaat aan weerskanten van het strijdtoneel een fundamenteel verschil van inzicht over de aard en wenselijkheid van een wetenschappelijk onderzoek: De oorlogswezen zoeken waarheidsvinding. Het belang van wetenschappelijk onderzoek naar het vermogensbeheer en het eventueel daaruit voortvloeiende rechtsherstel gaat voor ons, Joodse oorlogswezen, veel verder dan de materiële kant hiervan. Wij zien een dergelijk onderzoek als de toegangspoort tot het recht. De enige weg die kan leiden tot erkenning van het leed dat ons, bewust en onbewust, is aangedaan.

JMW daarentegen is nog steeds verontrust over hun toekomst. En, naar aanleiding van mijn onderzoek –geaccordeerd door mijn uitgebreid [digitaal archief](#) en Nederlandse top professionele accountants, economen, onderzoekers, etc.– hebben ze daar goede redenen voor. Het resultaat is dat JMW geen risico neemt en zelf het heft in handen houdt. Deze houding kan, per definitie en zoals de geschiedenis bevestigt, alleen maar leiden tot publicaties van nog meer politieke pamfletten.

Met medeweten en medewerking van JMW en LEHJ werden door accountants, advocaten, notarissen, makelaars, et cetera, et cetera, een deel van het vermogen van de Joodse oorlogswezen weggesluisd.

Daar, waar de Nederlandse overheid en de financiële instituten hun verantwoordelijkheid namen, zich verontschuldigde voor hun naoorlogs handelen en restitutie gaven aan hun Joodse landgenoten, weigert JMW haar verantwoordelijkheid te nemen.

Joods Maatschappelijk Werk had na de eerste melding van de oorlogswezen zelf uitgebreid onderzoek kunnen laten doen. In plaats van het initiëren van een wetenschappelijk onderzoek liet JMW de zaak door juristen bekijken. JMW liet daarmee het oordeel over aan de rechter. Maar, door

zich te beroepen op verjaring (punt 2 van [De bliksemafleiders van JMW](#)), ontnemt Joods Maatschappelijk Werk de mogelijkheid van de burgerlijke rechter zich hierover inhoudelijk uit te spreken. Dat is laf en verzwakt het morele aanzien van JMW. Juridisch valt er natuurlijk niets meer te claimen, omdat deze schulden immers al sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn verjaard. Maar het blijft wrang dat een organisatie, die een moreel appèl doet op derden om zich niet op verjaring te beroepen in zaken van de Sjoa, dit zelf wel doet. Een paar maanden nadat Staal zijn [onderzoeksrapport](#) had neergelegd (januari 2004) ter bespreking met JMW, fuseerden JMW met LEHJ en de vooroorlogse Joodse voogdijinstellingen om zich zodoende te ontfemden over het resterende miljoenen kapitaal. Dat JMW het noodzakelijk vond zich in deze zaak te beroepen op de wet van verjaring zegt genoeg. Joods Maatschappelijk Werk heeft de erfenis van LEHJ en Joodse voogdijinstellingen geaccepteerd. Wie de erfenis aanvaardt is verantwoordelijk voor de baten én de lasten.

Toen JMW van management veranderde (1 januari 2021) en de nieuwe leiders het boek van Philip lazen (een 80-jarige vechter) waren Margo Weerts, Micha Glazer en Gideon Schrijver, (respectievelijk directeur-bestuurder JMW, voorzitter Raad van Toezicht JMW en vicevoorzitter Raad van Toezicht JMW) bereid om dit onderwerp bespreekbaar te stellen. De verwachting en hoop was dat deze besprekingen op een integere en juiste manier zouden gebeuren. Echter, al snel werd duidelijk dat deze hoop vervangen werd door een grote teleurstelling. Het 'gulle' gebaar waarmee de Raad van Toezicht van JMW kwam is te lezen in [mijn reactie](#) op hun [Communiqué](#) van 16 november 2021. Een nieuw onderzoek? Echt waar?

Het doel van elk onderzoek is het zo goed mogelijk en het naar waarheid beantwoorden van gestelde vragen. Wetenschap houdt zich grosso modo bezig met de zoektocht naar waarheid. Wil iemand een eerlijk en oprecht antwoord op de gestelde vragen, dan is een wetenschappelijk onderzoek noodzakelijk. Daarbij is een systematische aanpak vereist. Deze wordt bereikt door een zo goed mogelijk georganiseerde vraagstelling. Wanneer de vraagstelling steeds verschuift, komt het onderzoek op losse schroeven te staan. Wanneer de vraagstelling ontbreekt, krijgen de gedachten de vrije loop en is het resultaat een gratuit verhaaltje.

Een nieuw onderzoek om tijd te winnen? Net zoals hun eerder gepubliceerd [Politiek Pamflet](#), dat door JMW zelf werd gefinancierd, zelf de onderzoekscommissie samenstelde, de opdracht zelf formuleerde en ook zelf de onderzoekers aanstelde. Een onderzoek waarvan de wezen organisaties afstand nemen en de onderzoekers Hoek en Joor, in het [NIW van 2 januari 2009](#) reageren:

“De inhoud van onze opdracht was voor ons de reden af te zien van interviews met oorlogswezen.”

Begrijpt u? De wezen –onderwerp van het onderzoek– werden dus bewust niet gehoord, wegens de formulering van de opdracht! Een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek kan men dit toch niet noemen. Hier is duidelijk sprake van gericht sturen naar de gewenste uitkomst van het onderzoek.

Overigens is dit niet het enige politiek pamflet dat door JMW de wereld werd ingestuurd als zijnde een serieus wetenschappelijk onderzoek, met als doel hun afschuwelijke en moreel onrechtmatige daden onder de pet te houden. Zie hieronder nog een paar voorbeelden:

- ✓ Philips [correspondentie met Jaap Fransman](#), de opdrachtgever van het onderzoek: “De bestedingen van de Maror-gelden in Israël”. Fransman was destijds voorzitter Raad van Toezicht JMW. Toen het resultaat van het onderzoek niet was zoals JMW verwachtte, werd door Jaap Fransman de opdracht/vraagstelling met terugwerkende kracht gewijzigd.
- ✓ Philips [correspondentie met Ernst & Young](#), die bovenvermelde opdracht aanvaardde en uitvoerde. Ernst & Young heeft bewust feitelijke bevindingen uit het eindrapport verwijderd wegens de hernieuwde opdracht;
- ✓ [De splinter in andermans oog](#): ‘Wat jij niet wilt, dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet’;

- ✓ **De ultieme verdwijntruc.** Het bewust niet willen onderzoeken wat er gebeurd is met de onroerende goederen van de Joodse oorlogswezen;
- ✓ **Onroerende goederen,** een voorbeeld van Onrechtmatigheid;
- ✓ JMW lichtte justitie bewust valselijk voor. **De waarheid moet worden aanvaard,** uit welke bron zij ook komt.
- ✓ Enzovoort; enzovoort.

En hoe lang duurt dit nieuwe ‘onderzoek’? Is dit het vervolg van de uitputtingsrace, gestart eind vorige eeuw door JMW? Stopt dit gevecht pas als de laatste oorlogswees is overlevenden?

Wij wilden geloven dat een organisatie als JMW, een organisatie die zeer toegewijd en gevoelig behoort te zijn voor het maatschappelijk welzijn van de Joodse gemeenschap in Nederland, op zijn minst, dezelfde normen zou aanhouden voor hun eigen lotgenoten zoals de Nederlandse overheid en de financiële instituten begin deze eeuw deden.

Minderjarige Joodse oorlogswezen en het beleid van de Joodse voogdijinstellingen

Voor minderjarige wezen, dus ook oorlogswezen, benoemde de rechtbank een voogd en destijds tevens een toezienend voogd. Voogd en toezienend voogd waren verantwoordelijk voor de oorlogswees tot het moment van meerderjarigheid (destijds 21 jaar) dan wel de dag dat de pupil in het huwelijk trad. Deze verantwoordelijkheid gold ongeacht of de oorlogswees in Nederland dan wel buiten Nederland woonachtig is. De verantwoordelijkheid van de voogd voor de oorlogswees kan vergeleken worden met de zeggenschap van ouders over hun kinderen. De verantwoordelijkheid van de voogd is totaal en heeft betrekking op alle aspecten (moreel, emotioneel en financieel) van de opvoeding. Op het financieel gebied verschilt de verantwoordelijkheid van de voogd voor zijn pupil echter met die van ouders. Ook ouders zijn in elk opzicht verantwoordelijk voor hun kinderen tot ze de meerderjarige leeftijd hebben bereikt maar, ze zijn volgens de wet niet verplicht financiële verantwoording aan hun kinderen af te leggen als deze meerderjarig worden. Voogden, daarentegen, moeten dat wel.

Na de oprichting van de Joodse staat in mei 1948 verkondigde Leo Cohen, adjunct-directeur van de Bergstichting, dat hij naar Israël wilde emigreren. De kinderen uit zijn groep hadden hun ouders en familie verloren en waren weggerukt bij hun onderduikers. Ze voelden zich veilig en prettig bij de familie Cohen en wilden bij hen blijven. Uiteindelijk vertrok een groep van drieëntwintig oorlogswezen in maart 1951 onder verantwoordelijkheid en leiding van Leo en Riek Cohen naar Israël. De jongste was dertien jaar, de oudste zeventien. Met de trein vertrok het gezelschap naar Marseille en van daaruit ging de reis per boot naar Haifa, waar vrachtwagens klaar stonden om hen naar kibboets Gvar’am te brengen. Een jaar later volgde een tweede groep van vijftien minderjarige pupillen van de Bergstichting.

Dat de levensomstandigheden in het geïdealiseerde Israël niet in het minst leken op de beschutte wereld van de Larense Bergstichting, ondervonden niet alleen de kinderen, maar ook Leo en Riek Cohen. Eind 1953 besloot het echtpaar kibboets Gvar’am te verlaten om kort daarna terug te keren naar Nederland. De minderjarige oorlogspleegkinderen lieten zij zonder toezicht en opleiding achter in Israël, een land dat vijf jaar daarvoor zijn onafhankelijkheid had verkregen.

De voogdijinstellingen besloten de kinderen naar Israël te laten gaan op een Aliyah-visum, omdat dan de kosten van de emigratie door de Jewish Agency werden betaald. Op zich een begrijpelijk en logisch besluit. Aan dit besluit zaten echter wel consequenties vast. Volgens de Israëlische wet krijgt iedere nieuwe (Joodse) immigrant automatisch de Israëlische nationaliteit, tenzij hij/zij deze uitdrukkelijk afwijst. Minderjarige kinderen waren niet handelingsbekwaam en kregen dus in Haifa automatisch de Israëlische nationaliteit. Ook moest elke nieuwe immigrant bij het bereiken van de achttienjarige leeftijd in militaire dienst. Destijds was de dienstplicht voor jongens tweeënhalf jaar en voor meisjes twee jaar. Gedurende hun militaire dienst konden deze kinderen het land niet verlaten en na de militaire dienst waren ze meerderjarig. Bovendien kon een nieuwe immigrant het land niet verlaten zonder aan de Jewish Agency de immigratiekosten te hebben terugbetaald. Onnodig te

zeggen dat deze pupillen hiervoor geen geld hadden en dat LEHJ ook niet van plan was hun Aliyah-kosten, evenals de terugreis naar Nederland, te financieren. Kortom, deze kinderen konden Israël niet verlaten. Het echtpaar Cohen daarentegen kon dat wel en deed dit zoals gezegd ook.

Zoals gezegd is de Voogd en toeziend voogd verantwoordelijk voor zijn pupillen tot het moment van diens meerderjarigheid, ongeacht of de oorlogswaas in Nederland of in een ander land verblijft.

De voogdijinstellingen namen bij het aanvaarden van het voogdijschap een grote plicht op zich. Hoe is het dan mogelijk dat deze instanties het goedkeurden en zichzelf veel moeite getroostten om de emigratie van minderjarige oorlogswaas naar Israël mogelijk te maken? Ze zullen zich toch niet willen verschonen door te zeggen dat de minderjarige oorlogswaas uit eigen vrije wil naar Israël wilden gaan? Men zal deze minderjarige oorlogswaas, onder wie zevenjarige, toch niet de verantwoordelijkheid van hun emigratie in de schoenen willen schuiven? Over de minderjarige waas is enkel en alleen de voogd verantwoordelijk. Punt uit.

Terug in Nederland krom Leo Cohen al snel op tot directeur van de Gefusioneerde Joodse Instellingen voor Kinderbescherming (LEHJ). Was dit een beloning voor het feit dat Leo ervoor had gezorgd dat ruim zeventig minderjarige oorlogswaas, pupillen van LEHJ, in 1953 in Israël gingen wonen met een Israëlische nationaliteit, zonder opleiding, leiding en zonder middelen? Ruim voldoende kinderen om een weeshuis te vullen. Ruim zeventig minderjarige oorlogswaas, verspreid over Israël, sommige in militaire dienst, over wie een Nederlandse instelling het voogdijschap en dus de verantwoordelijkheid had aanvaard maar geen enkele zeggenschap en/of invloed over hun doen en laten kon uitoefenen. Hiermee bereikte LEHJ –niet wettelijk maar wel de facto– dat ze de lasten van deze pupillen niet betaalden maar, wel de baten van deze kinderen ontvingen. De vermogens van deze kinderen bleven immers in Nederland en onder beheer van Le-Ezrath Ha-Jeled... zie [Roestvrijsaal](#) *Speurtocht naar de erfenis van Joodse oorlogswaas*, hoofdstuk 2, pp. 134-152.

Wat is er gebeurt met de Jokos-claims (1959)

Voor veel van de meerderjarige oorlogswaas diende LEHJ de Jokos-claims in. Dit vereist enige toelichting, mede omdat de meeste oorlogswaas zich niet kunnen herinneren hun (ex-)voogd hiervoor gemachtigd te hebben.

Bij het bereiken van hun meerderjarige leeftijd kregen de oorlogswaas een brief van LEHJ en werd hun gevraagd de [bijgesloten machtiging](#) te tekenen. “Wij kunnen alleen dan jouw zaak behartigen en afwikkelen na ontvangst van de getekende machtiging”, zo stond in deze brief. De oorlogswaas, in het bijzonder de buiten Nederland woonachtigen, gehoorzaamden hieraan, ze wilden immers hun erfenis ontvangen. Voor het ontvangen van zijn vermogen had de oorlogswaas geen andere keus dan de volmacht te tekenen. Hiermee zette hij/zij zichzelf wel buitenspel. Met deze volmacht kon LEHJ alle financiële belangen van hun ex-pupil behartigen. Omdat deze volmacht algemeen en zonder beperking van tijd was, werden de materiele schade claims (Jokos), ook als de kinderen meerderjarig waren, formeel-juridisch, terecht aangevraagd door LEHJ.

Notaris [Eduard Spier](#) (zie [Roestvrijsaal](#), Register) was, tot zijn dood in 1980, één van de belangrijkste naoorlogse bestuurders binnen de Joodse gemeenschap. Zo was hij, onder andere, van 1954 tot 1972 voorzitter van het Dagelijks Bestuur van JMW. Spier was in de oorlog hoofd van de Centrale Voorlichtingsdienst van de Joodse Raad en registreerde de persoonlijke en financiële gegevens van voor tewerkstelling opgeroepen personen. Notaris Spier moest de voorzittershamer van JMW in 1972 neerleggen, zoals hij dat noemde: “*wegens niet te formalistische handelingen betreffende aangelegenheden van Jokos*”.

Wist stichting Jokos niet dat ze ten onrechte uitbetaalde aan notarissen in plaats van aan de rechthebbende personen? Notaris Eduard Spier van Notariskantoor Spier moet dit wel geweten hebben. Die had, zo schreef professor Isaac Lipschits in zijn boek ‘Tsedaka een halve eeuw Joods Maatschappelijk Werk in Nederland’ het fatsoen te melden dat hij, als notaris, nog dergelijke fondsen beheerde. In 1972/1973 stortte zijn kantoor daarom circa 210.000 gulden in de kas van JMW. Maar

als notaris Spier dit wist, dan moeten de voorzitters van Stichting Jokos en van JMW dit ook geweten hebben. Eduard Spier, notaris in Amsterdam, hanteerde immers óók de voorzittershamer van de Stichtingen Jokos en óók van de stichting Joods Maatschappelijk Werk. Elke keer als ik de woorden van Lipschits lees, maak ik me weer kwaad. Wat bedoelde Lipschits met: 'Notaris Spier had het fatsoen te melden dat hij nog dergelijke fondsen beheerde'? Was het niet fatsoenlijker deze gelden terug te geven aan de rechtmatige eigenaren, de Joodse oorlogswezen, en niet aan JMW? Voor meer informatie, zie [Roestvrijstaal](#), hoofdstuk 2, pp. 152-177.

De belangrijkste figuren binnen Joods Maatschappelijk Werk vanaf begin deze eeuw –Hans Vuijsje (destijds directeur-bestuurder JMW), Harry van den Bergh (destijds voorzitter Raad van Toezicht JMW), Jaap Fransman (destijds voorzitter Raad van Toezicht JMW) en de hierboven genoemde tegenwoordige regenten: Margo Weerts, Micha Glazer en Gideon Schrijver– waren/zijn van mening dat het voortbestaan van JMW afhankelijk is van de uitkomst van een wetenschappelijk onderzoek.

Hoe langer JMW wacht met de Joodse oorlogswezen in hun rechten te herstellen, hoe meer ik deze gedachte zal steunen. Rechtsherstel voor de Joodse oorlogswezen is essentieel voor het voortbestaan van Joods Maatschappelijk Werk én voor de Joodse gemeenschap in Nederland.

*“Indien JMW niet bereid is de oorlogswezen in hun rechten te herstellen, is het moreel niet wenselijk dat Joods Maatschappelijk Werk blijft bestaan.
Dit is mijn mening!”*

Laten we terugkeren naar de opmerking van de gewaardeerde Rebbe Binyomin Jacobs, die verklaarde diep geschokt te zijn dat de verrader van Anna Frank een Jood was. Hij is van mening dat dit een risico en een gevaar is voor de Nederlands-Joodse gemeenschap. Dit werkt antisemitisme in de hand. Maar, gewaardeerde Rabbi, is dit niet Achterwaartse logica? Het gaat toch om waarheidsvinding? De reden dat niet gepubliceerd mag worden dat notaris [Arnold van den Bergh](#) (zie [Roestvrijstaal](#), Register), de verrader van Anne Frank is moet luiden:

- ✓ Omdat men dit niet met zekerheid kan aantonen, het geloof van de notaris is in dit opzicht niet relevant.
- ✓ Evenmin is het relevant dat hij bestuurslid was van de Joodse Raad.

Presser schrijft in '[De ondergang](#)' (Hoofdstuk V, p-102 e.v.) over Friedrich Weinreb. Een Jood die na de oorlog werd opgepakt en veroordeeld wegens het verraden van ondergedoken Joden en het vragen van geld aan Joden voor het plaatsen, van een tegen deportatie bescherming biedende lijst die niets voorstelde. Presser schreef dat Nederland een zondebok nodig had voor het toekijken bij de Jodenvervolging en dat Weinreb dat werd. Toen het boek van Presser verscheen (1965) is een comité gevormd dat ijverde voor eerherstel van de toen nog levende Weinreb. De kwestie liep zo hoog op dat de Nederlandse regering het NIOD opdracht gaf 'de zaak Weinreb' tot de grond uit te zoeken. Het oordeel dat de commissie velde over Friedrich Weinreb was nog meer belastend dan het oordeel van de rechter meteen na de Tweede Wereldoorlog. Dit voorval heeft destijds niet tot verhoogde antisemitische geleid.

De relatie tussen leren en doen

Over de relatie tussen leren en doen bestaan vele verhalen en uitspraken in de joodse traditie. De Talmoed citeert bijvoorbeeld de woorden van Simon de Rechtvaardige: "Op drie dingen berust de wereld:

- ✓ De Thora;
- ✓ Godsverering en;
- ✓ Het doen van weldadige handelingen".

Naar Joods inzicht kan de maatschappij niet bestaan zonder bovenstaande drie punten. Het doen van weldadige handelingen –sommigen noemen dit: betegeling van de Yetzer Hara van de mens– is één

van de belangrijkste doelen van Thorastudie. Daarom is het van essentieel belang dat het bestuderen van de Thora en Godsverering niet alleen tot kennis maar ook tot handelen voert.

Helaas ontbreekt het derde punt –beteugeling van de Yetzer Hara– bij sommige bestuursleden van Joodse organisaties in Nederland en Nederlandse organisaties in Israël. Door het verbergen en verhullen van de feiten hopen ze te bereiken dat hun misdadig handelen vanaf de naoorlogse jaren tot heden, onder de pet blijft. Ze weigeren om eigen huis te inspecteren en waar nodig te corrigeren.

Conclusie

Zoals gezegd hebben de Nederlandse regering en de financiële instituten destijds (2000) de verantwoordelijkheid op zich genomen en de overlevenden van de Holocaust, morele en financiële restitutie gegeven. Jammer genoeg zijn er nog steeds organisaties waarvan hun leiders geloven deze afschuwelijke naoorlogse daden te kunnen verhullen en begraven door verspreiding van politieke pamfletten. Het doet mij pijn dat dit ausgerechnet Joodse organisaties zijn.

Dus terwijl iedereen geschokt is door de vermeende Joodse informant van Anne Frank, die misschien handelde uit angst voor zijn leven en uit een verlangen om het leven van zijn gezin te redden, is hier geen levensgevaar en geen oorlogsdwang in het spel.

Dit is puur een geval van diefstal, fraude, geschiedvervalsing en onwil om het vreselijk falen van deze organisaties onder ogen te zien. Het moet toch niets uitmaken dat het in dit geval uit de Joodse hoek komt? Of toch wel?

Is Rebbe Binyomin Jacobs niet bang dat juist deze houding van Joods Maatschappelijk Werk en [het Joodse Begrafeniswezen](#) antisemitisme in de hand werkt?

Schrijver deze woont zestig jaar in Israël. Ik nodig iedereen uit om tijdens zijn volgende verblijf in Israël een bezoek te brengen aan een gevangenis. Hij/Zij kan dan met eigen ogen zien dat het merendeel van de gevangenisbewoners Joden zijn. Wij hebben daar geen moeite mee. Joden zijn ook mensen!

Toch?

Overigens is deze post slechts het topje van de ijsberg. Als het om mijn bevindingen gaat, is het 'Liedje', geschreven door Judith Herzberg, gemakkelijk uit te breiden met een extra couplet zoals:

*Het is erger dan je denkt,
ook als je denkt
het zal wel erger zijn dan ik denk,
dan is het toch nog erger
dan je denkt.*

Philip Staal

<https://www.staal.bz>

Econoom Philip Staal (1941) woont met vrouw en familie in Israël. Hij is een van de ondertekenaars van de [Maror-overeenkomst](#) met de banken, de Amsterdamse beurs en de Joodse organisaties. Voor zijn werk aan dit rechtsherstel werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.